

вижда, едва въ времето на 1-та пуническа война, а може би още въ време на войната съ Пирра въ Сицилия.

Численната сила на армиитѣ имъ всѣкога била много или малко значителна, макаръ не до такава степенъ, както прѣувеличено, изглѣжда, да я показватъ древнитѣ историчи. Даже спорѣдъ умѣреннитѣ показания на Тимея, силата имъ била много по значителна въ сицилийскитѣ войни, отколкото въ пуническитѣ, особено въ 2-та. При всичко това, нѣма никакво съмнѣние, че да събере и да издържа 100 хилядна армия, съставена прѣимущественно отъ наемници, за Картагенъ, при голѣмитѣ му срѣдства, не струвало особентъ трудъ.

Но значителната численна сила на армиитѣ му нищо или много малко значила въ държавно отношение, при явнитѣ недостатѣци и незгоди въ състава имъ отъ наемници. Колкото силни и да били тѣ по числото на войскитѣ, но не съставлявали надѣжна сила въ държавно отношение, нито вънъ — противъ такива противници, като сицилийскитѣ грци и особено римлянитѣ, нито вътрѣ — за обезпечение вътрѣшната безопасностъ.

Такова въобщо било състоянието на военното устройство и военното искусство у картагенцитѣ до края на 1-та пуническа война (241 г.).

§ 2.

Слѣдъ 1-та пуническа война.

Отъ това време военното устройство на Картагенъ почва постепенно, но бързо да клони къмъ упадъкъ, а военното искусство дължало блясъка си само на високитѣ лични военни дарби на Амилкара Барка, на зетя му Аздрубала и на синоветѣ му Аздрубала, Махона и особено Аннибала.

Причинитѣ за упадъка на военното устройство били нѣколко, които се съвпаднали въ едно и сѣщо време. 1-о и въ картагенската република, както въобщо и на истокъ, и въ Гърция, и въ Македония, упадъка на военното устройство билъ тѣсно свързанъ съ упадъка на цѣлото държавно устройство, и въ политическо, и въ гражданско и особено въ нравствено отношение. Много още прѣди свършванието на 1-та пуническа война държавното устройство на Картагенъ било расклатено и извратено отъ многото, вмъкнати въ него и пуснали дълбоки корени злоупотрѣбления, отъ които главни били, спорѣдъ казванието

на Аристотеля, *продажливостта на високитѣ должности и звания и обичая да облачатъ съ нѣколко отъ тяхъ едно и сѣщо лице*. Тѣ растяли мѣлкомъ и се открили особено слѣдъ 1-та и въ време на 2-та пуническа война. Послѣдствията имъ били пагубни и то въ какво време? — въ най критическото за Картагенъ — въ време на грозното му слѣскване съ войнственния Римъ! 2-о — възникването на двѣ можщи и крайно враждебни една на друга, политически партии, аристократическата и демократическата, на чело на които стояли: на първата — знаменития Амилкаръ Барка, а на втората — не по малко знаменития Ханнонъ. Тѣзи двѣ партии раздѣлили цѣлата Картагенска република и особено правителството ѝ на двѣ — и естествено слѣдствие отъ това били непримиримия духъ на партиитѣ и жестокитѣ вътрѣшни раздори и смутове. Но партията, тѣй наричена *Барцинска*, била до края на 2-та пуническа война толкова силна, щото,